

Književnost.

Spake. Satire, humoreske in drugo. Spisal dr. V. Korun. — Ljubljana 1910. Kleinmayr in Bamberg. Str. 182. Cena ? — Te knjige ni bilo prav nič treba. V sedanjih težkih časih je toliko resnične žalosti in slabe volje, da nima nihče pravice greniti nam življenja še s slabimi satirami in bridkimi humoreskami. In Korunova zbirka je tako nepotrebno zlo. Sirovo podlistkarsko gradivo, nemarno zmetano v knjigo, nastopa s pretenzijami humoristike. V zvezku, ki obsega skoro dvesto strani, je najti komaj več kot eno resnično humoresko („Budoar naše Minke“), drugo je banalen in oduren nezmysel, ki nima s slovstvom nič opraviti. Satiram so vse osti odlomljene, dovtipi so — z malo izjemami — okorni, narejeni s pridnostjo in trudom ter nimajo niti kot karikature pravice do obstanka, ker je tudi za dobro karikaturu treba duha in umetniškega znanja. Ali naj mar spaki „V koga sem se zaljubil“ in „Hero in Leander“ smatramo za literaturo? Ko bi imeli opraviti z mladičem, v katerem je mogoče umoriti prepovedana slovstvena poželjenja, bi se ne pomišljali niti za trenutek, da krstimo ti dve humoreski z literarno bedarijo prve vrste. V slučaju dr. Koruna bi bila ta beseda premalo spoštljiva, a tem bolj zaslužena.

Toda ne samo teh dveh, tudi ostale humoreske označuje tesno in nizko obzorje, v katerem so pisane, zakotno-gostilniška duhovitost in cvičkarska poezija. Mi vse to odklanjamo, kakor bo knjigo odklonilo tudi naše leposlovje, ki je vse prezdravo in prerazumno, da bi moglo sprejeti to nebogljeno dete slabega okusa. Celo kritik, ki so mu „Spake“ bile pogodu — če smemo verjeti tudi njegovi zapisani besedi — je priznal, da jim ne gre mesto med literaturo. Človek bi potem le še rad vedel, čemu se taka knjiga sploh piše in zakaj sta jo morala založiti ravno Kleinmayr in Bamberg.

Izidor Cankar.

Knjige Družbe sv. Mohorja.

Trije rodovi, spisal Engelbert Gangl. Ta knjiga je izšla izvan programa in jo dobe udje v zameno za molitvenik, ako izrečno žele. Celotna kompozicija se ne more imenovati posrečena. Nemogoče je najti v delu vodilno misel. Opisujejo se trije, ali pravzaprav petero rodov: Stari Zavinjščak, sin Jože, vnuk Frice, pravnukinja Nadina in prapravnuk Egidij. To naštevavanje rodov je pa popolnoma mehanično in ni nobene notranje zveze v razvoju dejanja. Naj se primeri Sheehanova „V dolini krvi“ in Ganglovi „Trije rodovi“. V prvi povesti je zgodovina štirih rodov v tesni zvezi med sabo. Greh očetov se prenese do četrtega rodu in ljudstvo sovraži še v četrtem rodu potomstvo izdajalca. Zgodovina štirih rodov je zgodovina boja Ircev zoper svoje zatiralce. V Ganglovi povesti sledi pa čisto mehanično rod za rod in čitatelj dobi vtis, da se je končala s petim rodom, ker je bilo to slučajno za obseg knjige dovolj.

Vmes nastopajo osebe, ki pravzaprav niso v nobeni zvezi z razvojem treh rodov in bi se lahko popolnoma prečrtale, ne da bi se v knjigi opazila

kakršnakoli pomanjkljivost. Vsa povest dela vtis kakšnega albuma. Nastopi oseba, pove se o njej nekaj dogodkov, potem se pa obrne list in začne se pripovedati o drugi osebi.

Veliko je v tej povesti nabranega literarnega gradiva, toda ni izdelano in izpiljeno. Imamo nesrečnega Marka, ki bi lahko služil za predmet posebni novelici. Zgodovina nesrečnega Pavla je za to povest predolga in brez logične zveze, ako bi se pa obravnala posebej, bi nastala iz nje novelica. Seveda je predmet močno izrabljen in bi samo jako nadarjen pisatelj mogel iz njega iztisniti še kaj izvernih glasov.

Preveč je tudi v vsej povesti čutiti učitelja in vzgojitelja. S slovesnim glasom ali jokajočim tonom se dajejo dobri moralni nauki, ki bi morali izvirati neposredno iz dejanja in pripovedovanja samega. Sploh je v slogu preveč jokavosti in sanjavosti. Kítica neke pesmice se ponavlja neprenehoma, a je poleg tega tudi še jako slaba in medla. Enkrat bi popolnoma zadostovala.

Povest „Treh rodov“ bi si predstavljali nekoliko drugače. Saj imamo med našim narodom teh povesti jako veliko in bi jo bilo treba samo neposredno vzeti iz življenja.

Prvi rod: Oče, stara kmetska korenina, in mati, pobožna ženica in varčna gospodinja. Vzmogla sta se gmotno nad sovaščani, zbirata krajcar h krajcarju in položita temelj h kmetški magnatski rodbini. Temu vzoru bi nekako odgovarjal prvi rod v Ganglovi povesti, samo ako bi ne bil tako slabo izpeljan ta del. Razne neumnosti in drobnarije se opisujejo naširoko, jako značilne poteze pa izpadejo popolnoma medlo.

Drugi rod: Stari kmet bahač hoče svojega sina bogato oženiti in narediti iz njega kmetskega magnata. Ta magnat nadaljuje očetovo delo v veliko večjem slogu in brez vsake primesi one naravne dobre vere, ki se je še kazala tuintam pri očetu. Postane kmetski graščak, slavohlepnež, hoče igrati veliko vlogo tudi v javnem življenju, se spusti v politično delovanje in postane vodja stranke v svojem okraju. Tu je Gangla že popolnoma zapustila sila in ideja se je razblinila in izgubila. To pomanjkljivost je pa zamašil z različnimi neslanostmi, ki nimajo s stvarjo nobene zveze, a markantne poteze je popolnoma zabil. Seveda, ako bi hotel opisavati življenje realno, bi se moral dotakniti naših javnih in političnih razmer na deželi, kar bi pa nikakor ne bilo po Ganglovem političnem programu. Ideja povesti treh rodov je bila ponesrečena že v trenutku, ko jo je vzel Gangl v roke.

Tretji rod je rod propada. Vnuk se izneveri popolnoma svoji zemlji in svojemu narodu, zapravi od očeta in deda nagrabljenega premoženje in konča slednjič s katastrofo ali pa v popolni pozabljenosti v tujini.

Takih povesti treh rodov je med našim narodom veliko in naše ljudstvo bi moralo biti hvaležno pisatelju, ki bi jo enkrat predstavil v književni obliki. Ganglovo delo pa ne odgovarja temu, ker je preveč nabasal v svojo povest raznega mašila in solzavega pripovedovanja, popolnoma nezadostno pa predstavil